

Kalalajit Suomessa (sisältö lyhyesti) (Lauri Urho ja Hannu Lehtonen) Riista- ja kalatalous. Selvityksiä 1/2008, 36 s.

Julkaisussa kerrotaan tiivistetysti Suomen kalastossa tapahtuneista muutoksista, minkälainen on nykyinen kalastomme ja esitetään muutamia arvioita myös odotettavissa olevista muutoksista.

Julkaisu on perustietopaketti siitä, mitä kaikkia kalalajeja Suomessa on tavattu. Lajien tieteelliset, suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset nimet systemaattisessa taulukossa ovat käytettävissä myös suoraan internet-sivuilla. Julkaisussa kerrotaan myös mitkä lajeista esiintyvät sisävesissä ja mitkä rannikkovesissämme, Suomenlahdella, Saaristomerellä, Selkämerellä, Merenkurkussa ja Perämerellä. Onko eteläisistä ruokakaloista, kuten punakampelasta, nokkakalasta, anjoviksesta, makrillista tai miekkakalasta saatu varmistettuja havaintoja Suomen vesiltä, ja jos on niin kuinka usein?

Nykyisen Suomen vesissä on tavattu noin 100 kalalajia (98 luukaloihin, 1 rustokaloihin ja 3 nahkiaisiin kuuluvaa lajia). Alkuperäisiä, vakinaiseksi katsottavia kalalajeja on 58. Vuosittain Suomen vesialueilla tavataan 67 luukalalajin ja 2 nahkiaislajin yksilöitä. Lajeista 22 on mereisiä. Mielenkiintoinen piirre on se, että kolmasosalla lajeista on sekä sisävesi- ja murtovesipopulaatioita että useimmilla myös merestä makeaan veteen vaeltavia populaatioita. Joidenkin lajien, kuten taimenen ja lohen, olemassaolo on täysin riippuvainen lisääntymisestä virtavesissä. Vuosittain vesissämme lisääntyy kaikkiaan 59 luukalalajia sekä kaksi nahkiaislajia. Kolmasosa Suomessa tavatuista lajeista on muualta tänne uineita, joko naapurimaiden viljelystä karanneita, istutettuja tai eteläiseltä Itämereltä vaeltaneita tunnustelijoita. Kolme lajia on hävinnyt.

Historian kuluessa vesiemme muuttuneet ympäristöolosuhteet, ensisijaisesti lämpötilan ja suolapitoisuuden vaihtelut eivät ole olleet helppoja uusien lajien asettumiselle. Kalastomme oli pääpiirteissään muotoutunut jo noin 4 000 vuotta sitten Itämeren nykyisen vaiheen alkaessa. Viime vuosisadalla tunnistettiin vain neljä lajia, jotka kuitenkin olivat olleet jo kuitenkin maassamme kauemminkin. Tällä vuosikymmenellä on havaittu jo kaksi tänne ilmestynyttä uutta lajia, mikä enteilee lisää muutoksia kalastoomme lähitulevaisuudessa, mutta mitä? Mitkä Suomeen viime vuosisadalla tuoduista 14 kalalajista ovat muodostaneet pysyviä kantoja ja mitkä edelleen elävät istutusten varassa selviää niinikään julkaisusta.

Ihmisen aiheuttamat muutokset kalastossa ovat huomattavasti luonnollisia muutoksia selvempiä. Merkittävämpiä muutoksia ovat aiheuttaneet vaelluskalajokien patoamiset, rakentamiset ja perkaukset. Vain kuusi alkuperäistä lohikantaa on jäljellä ja 30, ehkä jopa 47, on menetetty. Vastaavasti Itämereen Suomen alueelta laskeneesta 62 meritaimenjoesta vain yhdeksässä on jäljellä alkuperäinen taimenkanta. Vesivoiman lisärakentamiskaavavaihtelut ovat uhka jo nykyisinkin uhanalaisille vaelluskaloillemme ja näiden lajien esiintyminen tulisivin ottaa huomioon jokien kokonaiskäytön suunnittelussa. Eri uhanalaisuusluokissa on 11 lajia tai niiden muotoa. Happamoituminen ja rehevöityminen ovat myös muuttaneet kalaston rakennetta monissa vesistöissä ja ilmaston muuttuessa paine kalaston edelleen muovautumiseen muuttuu. Kaupallisesti hyödynnettäviin kuuluu 31 lajia. Ammatti- ja vapaa-ajankalastajien vuosittain vesistämme ottama saalis on noin 150 miljoonaa kiloa.

Ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan kalojen levinneisyyteen, kalakantoihin ja kalakantojen hyödyntämiseen. Kalalajiston tähänastisten muutosten tunteminen antaa hyvän pohjan tarkastella tulevia muutoksia

kalastossamme. Ilmastonmuutoksia tarkastelevien skenaarioiden ja viimeaikaisten havaintojen perusteella kalayhteisöjen lajisuhteisiin on odotettavissa suurehkoja muutoksia. Myös uusia lajeja, ensimmäisten joukossa ehkä rohmutokko ja eräitä muita etelästä tai idästä levittäytyvien lajien edustajia, löydettäneen lähivuosina.